

РЕЦЕНЗІЇ

ПЕРСПЕКТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОЛОГІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Рецензія: Чистяк Д. О. Міфопоетична космологія в мові української та бельгійської символістської поезії (К.: Саміт-Книга, 2018. – 684 с.)

Монографія Д. О. Чистяка «Міфопоетична космологія в мові української та бельгійської символістської поезії» (К.: Саміт-Книга, 2018. – 684 с.; ISBN 978-617-7672-45-5) присвячена актуальній проблемі сучасної філологічної науки – розкриттю міфопоетичного космологічного структурно-семантичного первня художнього тексту. Вочевидь, посилення інтересу до міфопоетичної концептуалізації не дарма характеризує антропоцентричний поворот у постструктуралістській парадигмі мовознавчих студій. Такий процес слід пов'язати з включенням міфопоетичного знакоутворення в широкі семіотичні контексти, тенденцією до «реміфологізації» (Є. М. Мелетинський) людської свідомості на основі закономірностей міфічного світовідчуття.

Міфічний субстрат не лише детермінує структурно-семантичний інваріант художнього тексту, бере участь у формуванні авторської картини світу, але й забезпечує її взаємодію з ширшими семіотичними утвореннями – міфологічною картиною світу етносу та її проекцією в культурний контекст певної доби в інтертекстуальній взаємодії. При цьому слушно розглядати космологічну міфопоетичну картину світу в художньому тексті як діахронічне концептуально-імагінативне утворення, із низкою історичних фаз та етнічних варіантів і їхніх подальших проєкцій у структурно-семантичному континуумі мови і, зокрема, у мові художнього тексту.

Поряд з тим у монографії виконано низку принципів завдань, які досі недостатньо системно висвітлені у філологічних дослідженнях: уточнено дефініції понять *символ*, *символізм*, *символістський текст* і їх співвідношення зі знаком, міфом, сакральним; визначено джерела прецедентних концептів символістських космологічних текстів, генезу їхньої синестезії у світлі діалектики внутрішньомовного, зовнішньомовного та позамовного в мові; ідентифіковано й інтерпретовано універсальні, етнонаціональні та індивідуально-авторські компоненти символістської космології окремих текстів, авторів і української та бельгійської традицій у цілому; реконструйовано систему бінарних концептуальних опозицій, вербалізованих у символістських поетичних текстах у кореляції з дихотомічним принципом структурування архаїчного космосу; досліджено співвідношення дохристиянського, християнського та античного греко-римського сегментів концептуальної й мовної картин світу окремих українських і бельгійських поетів-символістів і двох традицій тощо.

Запропонована Д. О. Чистяком методика дослідження міфопоетичної космології в українському та франкомовному художньому тексті, вочевидь, ста-

новить певну наукову-теоретичну цінність. Логічно вмотивованою видається теза про те, що саме пізньо-анімістичні та неолітичні міфопоетичні концепти й метаобрази виступають тим структурно-семантичним ядром, яке лежить в основі будь-якого давньогрецького художнього тексту, а водночас наявне як низка міфічно конотованих ізотопій у художньому гіпертексті. Виділені і проаналізовані автором текстові одиниці-інтертекстами як на рівні гіпотекстів (міфопоетичні метаобрази і концепти, міфеми, міфологеми, актантні схеми), так і на рівні поетичного символістського гіпертексту (міфічно конотовані семи, таксеми, вербалізовані образи, актантних схем, метаобрази, ізотопії метаобразів, дієсхеми і текстові концепти) також у загальних рисах відбивають структуру міфічно конотованої образно-семантичної ізотопії.

Дослідження Д. О. Чистяка показує тривале збереження давніх дохристиянських традицій українського народу у фольклорі, а через його картину світу й у реінтерпретованому вигляді – й у художній літературі, зокрема в досліджуваній у дисертації символістській поезії. Реконструкція космологічних концептосистем, вербалізованих в українських і бельгійських символістських текстах, показує наявність не тільки спільного фонду універсальних архетипів (першостихій, астральних символів верхнього світу та ін.), а й відмінні концептуальні риси. Виявляється, що в основі мовної картини світу української символістської поезії – космологічна концептосистема дохристиянських вірувань українського народу, вербалізована у фольклорних текстах, а в основі космологічного сегменту мовної картини світу поезії бельгійського символізму – греко-римські міфологічні уявлення.

Рецензована монографія виконана на високому рівні й становить певний внесок у сучасні лінгво-концептологічні дослідження, з одного боку, і теорію вторинно міфологізованих текстів, з другого боку. Істотну наукову цінність становлять і список використаної літератури, включаючи декілька сот позицій західноєвропейськими мовами, і додатки з розробленнями символістської мови післясимволістського періоду, і власні поетичні переклади автора. Все це дозволяє стверджувати, що рецензована праця Д. О. Чистяка може стати основою для захисту дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальностей 10.02.01 – українська мова і 10.02.05 – романські мови, оскільки цілком відповідає зазначеному профілю.

Виявлені закономірності функціонування української та бельгійської символістської поетичних концептосистем обґрунтовують перспективність

подальшого дослідження їх місця в контексті ширших культурних ареалів, передусім франкомовного та слов'янського символізму, з подальшим визначенням їх специфіки в семіотичному просторі європейської символістської традиції. Хочеться вірити, що Д. О. Чистяк не зупинятиметься у своєму науко-

вому пошуку і продовжить студії в цьому напрямку. А поки що залишається вітати публікацію його нового цінного філологічного дослідження та рекомендувати її до прочитання як фахівцям із лінгвістики художнього тексту, так і ширшому колу шанувальників мистецтва слова.

З. О. Гетьман,

*професор кафедри романської філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*